

МАЙБУТНЄ ЖКГ — ЦЕ НОРМАЛЬНИЙ РЕНТАБЕЛЬНИЙ БІЗНЕС У СФЕРІ ЖИТТЄЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Про українські системи життєзабезпечення говорить уся країна, причому половина заявляє про необхідність їх реформувати.

Нинішній порядок денний визначає ключовим пріоритетом комфортний життєвий простір для наших громадян, розглядає місцевий розвиток у контексті забезпечення жителів країни повним спектром соціальних послуг, незалежно від місця проживання.

«Маємо те, що маємо» — сказав якось перший президент незалежної України. Усі двадцять років ми говоримо про реформу галузі, намагаємося щось робити, але ситуація не поліпшується. Держава робить боязкі спроби, а суспільство фактично не бере участі у реформуванні житлово-комунального господарства (ЖКГ). З кожним роком технічний стан систем погіршується, і підготовка до чергового осінньо-зимового періоду дається дедалі важче.

Наприклад, із теплових мереж загальною довжиною майже 33 тисячі кілометрів близько 15% — ветхі. У нас майже чверть житлових будинків (24,1%) — 1961—1970 років будівництва, 25,1% — 1946—1960-х, а понад 16% — ще старіші.

Можна як завгодно це обговорювати й оцінювати, але така ситуація є фактом і нашою об'єктивною реальністю. Нам не треба ні на кого показувати пальцем, нам необхідно прийняти і зрозуміти необхідність змін. І, звичайно, негайно взятися за виправлення існуючої ситуації.

Розуміння необхідності реформ є у більшості. Президент їх чітко позначив і став на чолі цього непростого процесу. Завдання уряду і Мінрегіону, зокрема, — власна та галузева реорганізація, вироблення концепції і стратегії, а також конкретних програм з реформування. Ключовим елементом з огляду на це буде ефективність оновленої системи.

Неправильно ляяти місцеву владу за високі втрати або складне фінансове становище комунальних

підприємств. Потрібно підійти до цього системно і запитати себе: а які умови для розвитку галузі створила держава? Перш ніж вимагати дій від регіонів, нам треба переглянути нормативно-правову базу та встановити чіткі технічні й соціальні стандарти. Без цього модернізація галузі не почнеться. У тому числі з цією метою створено Національну комісію, що регулює ринок житлово-комунальних послуг.

Робота в законодавчому напрямі триває і це сфера відповідальності команди Мінрегіону. Ми виконуємо Національний план дій на 2011 рік щодо здійснення програми реформ, затвердженої президентом. Розроблено і подано на узгодження законопроекти з питань діяльності товариств співвласників багатоквартирних будинків, загальні принципи регіональної політики, комерційного обліку комунальних послуг і енергоефективності будівель тощо. Без тотального обліку споживаних ресурсів і економії всі наші дії нагадуватимуть «битву з вітряками».

При цьому загальний процес реформування галузі ми поділяємо на два етапи. Перший етап — організаційний, другий — інвестиційний.

На першому етапі органам місцевого самоврядування необхідно визначити й організувати оптимальну систему життєзабезпечення для кожного регіону і сучасну структуру управління цією системою.

На другому, інвестиційному, етапі — визначити напрями стратегічного розвитку та оптимальну форму залучення інвестицій, здійснити модернізацію систем, поліпшити якість надаваних послуг.

Нині ми перебуваємо у середині організаційного етапу, який затягувати не можна, але однозначно розуміємо, що вже давно мали перейти до інвестиційного. Саме в цьому проблема затримки процесу реформування.

«Разруха починається в головах». Ми сьогодні долаємо стереотипи застарілого й проблемного ЖКГ. Немає повного та однакового розуміння процесів реформування як у суспільства, так і у працівників самої галузі. Зробити споживачів комунальних послуг своїми однодумцями — одне з головних завдань нашої команди.

За 20 років незалежності ми ухвалили ринкові закони, стали членами СОТ, пережили не одну кризу, але систему ЖКГ змінити й системно реформувати не змогли.

Будівельна галузь, теж зона відповідальності міністерства, на відміну від проблем систем життєзабезпечення, більш упорядкована та системна. Секрет успіху в тому, що будівельники працюють у ринковому середовищі, в якому попит формує пропозицію. У технічному регулюванні галузі Україна найбільше просунулася серед усіх країн СНД. Більше того, у ряді випадків навіть країни Євросоюзу вико-

ристовують наші напрацювання для затвердження своїх євростандартів. Єдина проблема — відсутність платоспроможного купівельного попиту на вироблені ними квадратні метри.

В «комуналці» усе зовсім інакше. Адже послуги ЖКГ не можна відкласти «на потім». Усі хочуть одержати сьогодні і зараз не просто послугу, а послугу якісну і, бажано, без додаткових витрат.

У галузі за останні 20 років не було чіткої послідовності дій, спроби реформування були хаотичними. Ринкові відносини продовжували розвиватися в усіх галузях, окрім ЖКГ. З цього стану треба виходити. І сьогодні уряд має бачення реформ і готовий втілювати цей процес у життя.

На реалізацію проектів з модернізації систем у сфері ЖКГ потрібно понад 700 млрд. грн. Ми маємо величезні резерви в економії енергоресурсів. Галузь має бути прибутковою, але нам необхідні величезні фінансові вливання. Ніякі бюджетні програми (хоча ми й будемо за них боротися) не зможуть забезпечити навіть 1% інвестиційної потреби комунальних підприємств. Не зможуть розв'язати цю проблему і чергові підвищення вартості комунальних послуг.

Не можна сьогоднішні проблеми вирішувати старими, учорашніми методами.

Тому суть реформи ЖКГ не тільки у проведенні технічних заходів, а й у залученні всіх можливих форм фінансування в галузь. Наше головне завдання — створення сприятливих умов для бізнесу в ідеології Закону України «Про державно-приватне партнерство». Ми розуміємо, що майбутнє ЖКГ — це нормальний рентабельний бізнес у сфері життєзабезпечення.

Проте на це потрібен час. Рівень доходів наших співгромадян не дозволяє в один момент підняти тарифи до економічно обґрунтованого рівня. За нашими розрахунками, на це необхідно принаймні три—чотири роки. За цей період ми повинні домогтися зростання рівня доходів населення, вирішити питання технічного переозброєння галузі і поступово вийти на рентабельну роботу комунальних підприємств.

Перехідний період буде найважчим. Необхідно не тільки зберегти системи життєзабезпечення, а й закласти основи для підвищення якості послуг. Пройти так звану точку неповернення. Для цього потрібні різні механізми залучення фінансів. Один із них — це бюджети всіх рівнів.

Зі свого боку, ми підготували бюджетний запит не на один мільярд гривень. Він містить у собі субвенції на покриття різниці в тарифах і перекидання води у маловодні регіони. У середньому по півмільярда хочемо спрямувати на програми розвитку систем тепло- і водопостачання, ремонт ліфтового господарства, підтримку ОСББ, у тому числі й на перший капітальний ремонт, на реалізацію програми передачі в комунальну власність гуртожитків, встановлення приладів обліку.

При цьому бюджетні гроші будемо спрямовувати в тому числі на великі проекти, які справді необхідні. Оскільки якщо реалізовувати їх за рахунок підпри-

ємств, то це призведе до збільшення собівартості, а отже, і тарифів.

Найближчий рік — це робота з антикризового управління в галузі, вирішення проблем енергоефективності та імпортозаміщення. В умовах переходу до ринкових відносин нам доведеться потрудитися не тільки над збереженням працездатності систем, а й над зниженням енерговитратності, отже, енергозалежності. У середньому Україна на виробництво 1 Гкал тепла витрачає на 50% більше палива, ніж європейські країни. Ми не можемо собі цього дозволити надалі.

Зниження споживання енергоресурсів треба досягати за рахунок зменшення потреби в теплі. Країні необхідна повна теплоізоляція житлового фонду. Міжнародний досвід показує, що альтернативи цьому шляху немає. До 50% втрат тепла відбувається в житловому будинку. Сьогодні забезпечення тепlopостачанням житлового будинку нагадує спробу обігріти взимку на вулиці роздягнулу людину! Якщо ми її «одягнемо», то зможемо знизити загальну потребу у виробництві тепла та забезпечимо можливість зменшення споживання енергоресурсів і, відповідно, витрат.

Ключовою складовою оновленої програми реформування житлово-комунального господарства стане розробка механізмів пільгового позикового фінансування комунальних підприємств. Насамперед нам треба реалізувати проекти, які комплексно розв'язують проблеми, типові для більшості регіонів України. Наприклад, повна термомодернізація житлових будинків масових серій, комплексна модернізація котелень великої потужності.

Для фінансування таких проектів ми розглядаємо питання створення спеціалізованого державного фонду, який займатиметься виключно фінансуванням доступного будівництва та модернізації систем життєзабезпечення на пільгових умовах. Є доручення президента провести енергоаудит територій. Ми об'єктивно маємо подивитися на схеми тепlopостачання і визначити необхідність підвищення або скорочення потужностей об'єктів генерації. Це треба зробити в умовах працюючого технологічного обладнання вже в нинішньому опалювальному періоді.

Уже цього року на регіональному рівні ми розпочинаємо повну інвентаризацію і паспортизацію систем життєзабезпечення. На державному ж рівні вирішуватимуться питання технічного регулювання та нормативно-правової бази. При цьому регіони і міста мають бути готові до створення груп управління проектами і до розробки самих проектів з модернізації систем. А держава забезпечуватиме умови для фінансування таких проектів на поворотній основі. Паралельно плануємо працювати над механізмами державно-приватного партнерства. І спільними зусиллями ми навчимося залучати інвестиції в системи життєзабезпечення наших міст.

Якість життя людини — це наявність цивілізованих послуг і зручність комунікацій у нормальних екологічних умовах. Саме в такому єдиному ракурсі ми прагнемо розглядати це питання.

У нас висока енергоємність систем життєзабезпечення і високе техногенне навантаження на екосистему. Не створено умов, у яких людям комфортно жити. Наш життєвий простір ще не організований оптимально. Усе, що зроблено на сьогодні, не гармонізоване з погляду надання соціальних послуг і зручності інфраструктури. Є депресивні території і несамодостатні громади з низьким рівнем життя. Є проблеми в оперативності прийняття управлінських рішень за викликами часу. У нас складні системи, і що вони складніші, то чутливіші до відсутності зваженого державного підходу до управління.

У будь-якій роботі все починається з оцінки ситуації та планування. Якщо ми правильно запланували свою роботу, то на початковому етапі вже можемо моделювати результат. Недосконалість адміністративно-територіального устрою і відсутність містобудівної документації призводять до недостатньо ефективного розвитку територій і надання послуг із забезпечення життєдіяльності. Тому роботи з розробки схем розвитку регіонів і генеральних планів населених пунктів триватимуть.

В умовах адміністративної реформи, ініційованої президентом України, особливо гостро постало питання неефективності діючої системи влади і дублювання функцій між чиновниками різних рівнів. Тільки після розв'язання проблем планування територій ми можемо переходити до можливості ефективного забезпечення цих територій інфраструктурою. Тому без адміністративно-територіальної реформи і реформи місцевого самоврядування повноцінну реформу ЖКГ важко здійснити.

Європейський Союз створює «Європу без кордонів». Там проводять «територіальне вирівнювання» між регіонами, створюють умови для ліквідації диспропорції їх розвитку.

Наше бачення: «Мислити глобально — діяти регіонально!» Регіональна політика держави має будуватися як на міжрегіональному, так і на між-

національному співробітництві. При цьому процес треба супроводжувати дієздатними управлінськими рішеннями, які сприятимуть залученню інвестицій.

В остаточному підсумку ці заходи повинні привести до гармонізації системи адміністративно-територіального устрою і вирівнювання добробуту територіальних громад. Поява природним шляхом сильних районів започаткує ефективне міжмуніципальне співробітництво для розв'язання спільних проблем. Нами підготовлено законопроекти, що дають змогу спростити процедури об'єднання територіальних громад з метою формування самодостатніх громад і єдиного простору соціального забезпечення на базі соціальних стандартів, вирішення питань розвитку інфраструктури життєзабезпечення. Це допоможе посилити роль органів місцевого самоврядування в регіональній політиці.

Усе це ми зможемо зробити лише за наявності як мінімум трьох ключових умов.

Перша — сприйняття суспільством оновленої ідеології, спрямованої на реформи та безпосередню участь у них.

Друга умова — консолідація ресурсів з усіх джерел.

І, нарешті, третя — час, достатній для забезпечення цілісності і наступності стратегічно важливих рішень.

Перед нами великий обсяг роботи. Це важкий, але цікавий шлях можливих помилок, але й, упевнений, спільних перемог. І як сказано у вірші громадського діяча Петра Калити:

«...Мы сами строим те миры,
Где проживаем, до поры,
И только сами изменить
Мы сможем мир,
Где будем жить».

*Міністр регіонального розвитку, будівництва та житлово-комунального господарства України
Анатолій Близнюк*